

معیار قرآنی مودت و محبت

فاطمه زهرا علیها السلام

امیرعلی حسنلو، مدیر گروه تاریخ و سیره مرکز مطالعات و پاسخگویی به شبهات

۱. کسب همه خوبی‌ها

رسول‌خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «کسی را که خداوند با معرفت و ولایت اهل‌بیت من بر او منت گذارده است، همه خوبی‌ها را برای او قرار داده است.»

۲. کسب امنیت

رسول‌خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «کسی که ما اهل بیت را دوست داشته باشد، خداوند او را در حال امنیت در روز قیامت محشور خواهد کرد.»

ثبات قدم بر صراط

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: «ثابت‌قدم‌ترین شما بر پل صراط کسی است که اهل‌بیت و اصحاب مرا بیشتر دوست دارد.»

• ورود به بهشت

رسول‌خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «یک‌روز دوستی آل‌محمد، از یک‌سال عبادت بهتر است و کسی که بر محبت آل‌محمد بمیرد، وارد بهشت شود.»

حکم‌بن عتیبه گوید: در حضور امام باقر علیه السلام بودم و خانه آن‌حضرت پر از جمعیت بود. ناگاه دیدم، پیرومدی عصا زنان آمد و کنار در ایستاد و عرض کرد: السلام علیک یابن رسول‌الله ورحمة‌الله وبر کاته امام باقر علیه السلام جواب سلام او را داد.

آنگاه پیرومر بر حاضران سلام کرد و همه آنها جواب سلام او را دادند.

سپس رو به امام باقر علیه السلام کرد و با اکرام و احترام عرض کرد: ای پسر رسول‌خدا! اجازه بده به شما نزدیک گردم فدایت شوم.

سوگند به خدا، من شما را دوست دارم و دوستدار شما را هم دوست دارم و سوگند به خدا، این محبت به‌خاطر طمع به دنیا نیست و سوگند به خدا، دشمنان شما را دشمن می‌دارم و از آنها بی‌زاری می‌جویم و این به‌خاطر کینه‌توزی به آنها نیست و سوگند به خدا، من حلال شما را حلال و حرام شما را حرام می‌شمارم و در انتظار فرمان شما هستم. آیا در این صورت امیدوار باشم؟

امام باقر علیه السلام فرمود: «إلیّی، نزد من بیا، نزد من بیا!»

پیرومر نزدیک آمد و امام علیه السلام او را کنار خود نشاند و فرمود: «ای پیرومر! مردی نزد پدرم علی‌بن‌الحسین علیه السلام آمد و مثل سؤال تو را از او پرسید. پدرم به او فرمود: وقتی از دنیا رفتی، بر رسول‌خدا صلی الله علیه و آله و بر علی و حسن و حسین و علی‌بن‌الحسین علیهم السلام وارد می‌شوی و قلبت آرام و جگرت خنک و چشم‌ت روشن می‌شود و هنگام مرگ با روح و ریحان با فرشته‌های نویسنده اعمال روبه‌رو می‌شوی و تا زنده هستی، آنچه را که دیدگان تو را روشن کند، می‌بینی و همراه ما در مقام بلندی خواهی بود.»

پیرومر گفت: چگونه؟ امام باقر علیه السلام دوباره سخن خود را برای او بیان کرد.

پیرومر گفت: الله‌اکبر! ای اباجعفر، اگر بمیرم بر رسول‌خدا صلی الله علیه و آله و علی و حسن و حسین و علی‌بن‌الحسین علیهم السلام وارد می‌شوم و چشم‌م روشن می‌شود و قلب‌م آرام می‌گیرد و جگرم خنک می‌شود و هنگام مرگ با روح و ریحان با فرشته‌های نویسنده اعمال روبه‌رو می‌شوم و اگر زنده بمانم، چیزی که چشم‌م را روشن می‌کند، می‌بینم و با شما در مقام بلندی جای دارم؟

آنگاه منقلب شد و های‌های گریست تا آن‌که بر زمین افتاد و همه اهل مجلس از گریه او گریه کردند و امام باقر علیه السلام اشک‌های او را از دور چشمانش پاک کرد.

سپس پیرومر سر بلند کرد و به امام علیه السلام عرض کرد: ای پسر رسول‌خدا! فدایت شوم، دستت را به من بده! حضرت دست خود را به طرف او دراز کرد.

دست امام را گرفت و بوسید و بر چشم‌ها و گونه‌ها و سینه و شکمش گذارد و آنگاه برخاست و سلام کرد و رفت و امام باقر علیه السلام از پشت سر به او نگاه می‌کرد.

سپس رو به مردم کرد و فرمود: «مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ الْبَيْتَةِ، فَلْيَنْظُرْ إِلَيَّ هَذَا؛ هر کس دوست دارد به مردی از اهل بهشت نگاه کند، به این مرد بنگرد.»

خدا می‌کردند که به آنها فرمود: به عزّت و جلال‌م قسم! ثواب تسبیح و تقدیس شما را تا روز قیامت برای دوستداران این خانم و پدر و همسر و فرزندانش قرار می‌دهم.»

۴. محبوبیت نزد خداوند

جبرئیل علیه السلام فرمود: «خداوند دوستداران آنها (علی، فاطمه، حسن و حسین علیهم السلام) را دوست دارد.»

۵. نیل به محبت خدا

رسول‌خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «مَنْ أَقَامَ عَلَى مُوَالَاتِنَا أَهْلَ الْبَيْتِ سَقَاةَ اللَّهِ تَعَالَى مِنْ مَحَبَّتِهِ كَأَسَا لَا يَبْعُوثُ بِهِ بَدَلًا؛ کسی که ما اهل‌بیت را دوست داشته باشد، خدای تعالی کاسه‌ای از محبت خود را به او می‌نوشاند که نمی‌خواهد با چیزی عوض شود.»

اکمال دین

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: «فضل و برتری اهل‌بیت و ذریه من بر دیگران، مانند برتری آب بر هر چیز دیگر است و حیات هر چیزی به آب است و محبت به اهل‌بیت و فرزندانم، دین را کامل می‌کند.»

ریزش گناهان

امام صادق علیه السلام فرمود: «محبت ما اهل‌بیت، گناهان را از بندگان می‌ریزد؛ همان‌گونه که باد شدید برگ را از درخت می‌ریزد.»

۶. ثبات ایمان

امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: «خوشا به حال کسی که محبت ما اهل‌بیت در قلبش رسوخ کرده باشد. ایمان در قلب چنین کسی از کوه احد در مکانش ثابت تر است و کسی که محبت ما در دلش وارد نشده باشد ایمان در دلش حل می‌شود، همان‌گونه که نمک در آب حل می‌شود.»

۷. نیل به برترین عبادت

امام صادق علیه السلام فرمود: «بالای هر عبادتی، عبادت دیگری است و محبت ما اهل‌بیت، بهترین عبادت است.»

۸. کسب حکمت

امام صادق علیه السلام فرمود: «کسی که اهل‌بیت را دوست داشته باشد و محبت ما در قلبش جا گرفته باشد، چشمه‌های حکمت بر زبانش جاری می‌شود.»

۹. نیل به مقام توکل

رسول‌خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «کسی که خواستار توکل بر خداست، اهل‌بیت مرا دوست بدارد؛ کسی که می‌خواهد از عذاب قبر نجات یابد، اهل‌بیت مرا دوست داشته باشد؛ کسی که طالب حکمت است، اهل‌بیت مرا دوست داشته باشد؛ کسی که می‌خواهد بدون حساب وارد بهشت شود، اهل‌بیت مرا دوست داشته باشد. به خدا قسم! کسی آنها را دوست ندارد، مگر اینکه در دنیا و آخرت سود برده است.»

۱۰. نجات از جهنم

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: «ولایت من و اهل‌بیت‌م، موجب امان از آتش جهنم است.»

۱۱. نیل به مقام شهادت

رسول‌خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «کسی که بر محبت آل‌محمد بمیرد، شهید مرده است. کسی که بر محبت آل‌محمد بمیرد، با آمزش گناهان مرده است.

بدانید کسی که بر محبت آل‌محمد بمیرد، با توبه از گناهان خود مرده است.

بدانید کسی که بر محبت آل‌محمد بمیرد، با ایمان کامل مرده است.

بدانید کسی که بر محبت آل‌محمد بمیرد، فرشته مرگ و سپس منکر و نکیر به او مژده بهشت می‌دهند.

بدانید کسی که بر محبت آل‌محمد بمیرد، مانند عروس که به خانه همسرش می‌رود، با تجلیل به بهشت فرستاده می‌شود.

بدانید کسی که بر محبت آل‌محمد بمیرد، خداوند فرشته‌های رحمت را به زیارت قبرش می‌فرستد.

بدانید کسی که بر محبت آل‌محمد بمیرد، بر سنت و جماعت مرده است.»

خداوند متعال می‌فرماید: «برگردید و ببینید چه کسی شما را به‌خاطر دوستی فاطمه، دوست داشته است. ببینید چه کسی شما را به‌خاطر محبت فاطمه، اطعام کرده است، بنگرید چه کسی شما را به‌خاطر دوستی فاطمه، لباس پوشانده است، بنگرید چه کسی به‌خاطر دوستی فاطمه، یک‌بار شما را سیراب کرده است، بنگرید چه کسی غیبتی را از شما به‌خاطر دوستی فاطمه برگردانده است، دستش را گرفته او را داخل بهشت کنید!»

قبر و میزان و صراط و محاسبه است. هرکس دخترم از او راضی باشد، من از او راضیم و هرکس من از او راضی باشم، خدا از او راضی باشد و هرکه دخترم بر او خشم کند، من بر او خشم کنم و هرکس بر او خشم نماید، خدا بر او خشم کند. ای سلمان! وای بر کسی که به او و شوهرش ستم کند. وای به کسی که به ذریه او ستم کند.»

امام باقر علیه السلام به جابر فرمود:

«به خدا سوگند ای جابر! در روز قیامت حضرت فاطمه علیها السلام بسان پرنده‌ای که دانه خوب را از بد جدا می‌سازد، شیعیان و دوستداران خود را برگرفته نجات می‌دهد. هنگامی که شیعیانش با آن‌حضرت نزدیک در بهشت می‌رسند، خداوند در دل آنان می‌افکند که برگردید و بنگرید! همین که برگشته توجه می‌کنند، خدای متعال می‌فرماید: ای دوستان من! چرا برگشته‌اید؟ یا اینکه من در بین شما، دختر حبیبم را به شفاعت پذیرفته‌ام؟ می‌گویند: پروردگار! دوست داریم که قدر و منزلت ما در چنین روزی شناخته شود.

خداوند متعال می‌فرماید: «برگردید و ببینید چه کسی شما را به‌خاطر دوستی فاطمه، دوست داشته است. ببینید چه کسی شما را به‌خاطر محبت فاطمه، اطعام کرده است، بنگرید چه کسی شما را به‌خاطر دوستی فاطمه، لباس پوشانده است، بنگرید چه کسی به‌خاطر دوستی فاطمه، یک‌بار شما را سیراب کرده است، بنگرید چه کسی غیبتی را از شما به‌خاطر دوستی فاطمه برگردانده است، دستش را گرفته او را داخل بهشت کنید!»

۱. تسهیل امور آخرت

رسول‌خدا صلی الله علیه و آله به سلمان فرمود: «ای سلمان! محبت فاطمه در صد جا سودمند است که آسان‌ترین آنها هنگام مرگ و ورود به قبر، هنگام سنجش اعمال و برانگیخته‌شدن و گذر از پل صراط و محاسبه اعمال است.»

۲. همسایگی با رسول‌خدا صلی الله علیه و آله

پیامبر صلی الله علیه و آله به سلمان فرمود: «ای سلمان! کسی که به دخترم فاطمه محبت داشته باشد، در بهشت با من خواهد بود و کسی که با او دشمنی کند، در آتش جهنم خواهد بود.» روزی دست حسن و حسین علیهم السلام را گرفت و فرمود: «هر کس این دو نفر و پدر و مادرشان را دوست داشته باشد، در روز قیامت در درجه من و با من خواهد بود.»

۳. بهره‌مندی از ثواب عبادت فرشته‌ها

رسول‌خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «فرشته‌ها تسبیح و تقدیس

در نورالابصار: ۴۵. علامه سیدصدیق حسن‌خان در هدایة‌السائل فی ادلة‌المسائل: ۴۶. شهاب‌الدین حسینی الشافعی حصرمی در رشفة‌الصادی: ۴۷. محمد‌محمود حجازی در تفسیر الواضح: ۴۸. عبد‌الكافی حسنی تونسسی در سیف‌المسلول: ۴۹. علامه علوی در کتاب قول‌المفصل. محدث خبیر، سید‌هاشم بحرانی رحمته الله علیه، نیز در کتاب غایة‌المرام، هفده روایت از طریق عامه و ۲۲ روایت از طریق خاصه در این مورد نقل کرده است. عالم بزرگ اهل تسنن، ابوالقاسم حاکم حسکانی، در کتاب شواهد‌التنزیل، ۲۲ روایت را در ذیل این آیه کریمه گرد آورده است که ۱۶ حدیث آن، مناسب با معنای اول است؛ زیرا «القربی» را به خویشاوندان نبی اکرم صلی الله علیه و آله معنا و بر آن‌ها تطبیق داده است و در ۷ حدیث، به‌نام علی و فاطمه و حسن و حسین علیهم السلام تصریح شده و در باورقی آن نیز، ۲۵ روایت در این مورد ذکر گردیده است. در تفسیر نور‌النفقین نیز ۲۲ روایت از کتاب‌های خاصه جمع‌آوری شده است که همه آن‌ها با مضامین گوناگون دلالت می‌کند بر اینکه مقصود از «القربی»، خویشان نسبی رسول اکرم صلی الله علیه و آله است و معنای صحیح در تفسیر آیه کریمه، همان معنای اول است. اینک سه نمونه از این روایات ذکر می‌شود.

امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: خوشا به حال کسی که محبت ما اهل‌بیت در قلبش رسوخ کرده باشد. ایمان در قلب چنین کسی از کوه احد در مکانش ثابت‌تر است و کسی که محبت ما در دلش وارد نشده باشد، ایمان در دلش حل می‌شود؛ همان‌گونه که نمک در آب حل می‌شود. تفسیر و تحلیل این فرموده، به این است که مگر می‌شود، انسان کسی را دوست داشته باشد و از او اطاعت و پیروی ننماید؛ لذا هرکس محب واقعی کسی باشد، باید از او اطاعت می‌نماید؛ محبت حلقه پیوند برای سعادت‌مندی است.

• آثار محبت به حضرت زهرا علیها السلام در روایات

رسول‌خدا صلی الله علیه و آله به سلمان فرمود: ای سلمان! محبت فاطمه در صد‌جا سودمند است که آسان‌ترین آنها هنگام مرگ و ورود به قبر، هنگام سنجش اعمال و برانگیخته‌شدن و گذر از پل صراط و محاسبه اعمال است.

«ای سلمان! هرکس فاطمه دختر مرا دوست بدارد، با من در بهشت است و هرکس او را دشمن بدارد، در آتش است. ای سلمان! حبّ فاطمه در صد جایگاه از مواطن سود می‌دهد. آسان‌ترین آن، مواطن مرگ و

مقاله

رسول‌الله صلی الله علیه و آله به فرمان خداوند مأمور بود، مودت و دوستی اهل‌بیت علیهم السلام خود را به مردم اعلام کند که معیار تشخیص حق از باطل باشد و مکرر این معرفی در قرآن ذکر شده است؛ از جمله این آیات و سور قرآن، سوره کوثر است که فاطمه را خیر بی‌نهایت نامیده است؛ سوره دیگر سوره انسان است که درباره شأن اهل‌بیت رسول‌الله صلی الله علیه و آله از جمله فاطمه علیها السلام سخن گفته و میزان و معیار معرفی نموده است. افزون بر آن، بی‌تردید از مصادیق روشن آیه کریمه «قُلْ لَا إِسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَى»، فاطمه زهرا علیها السلام است که به آیه مودت موسوم است و از آیاتی است که بر فضیلت اهل‌بیت پیامبر صلی الله علیه و آله و موقعیت ویژه آنان دلالت دارد. تمام مفسران شیعه و جماعتی از مفسران اهل تسنن «القربی» در این آیه را به خویشان پیامبر صلی الله علیه و آله تفسیر کرده و این آیه را از فضائل اهل‌بیت علیهم السلام آن‌حضرت به‌شمار آورده‌اند. روایات شیعه و سنی گویای آن است که منظور از «القربی» در این آیه، چهار نفر علی و فاطمه و حسن و حسین علیهم السلام است. فاطمه از آن جهت که محبوب رسول‌الله و امیرمؤمنان و حسنین هست، بارزترین مصداق آیه مودت است؛ چراکه فاطمه علیها السلام از نزدیکترین افرادی است که به پیامبر صلی الله علیه و آله منسوب است. آیه دیگر آیه «وَأَبَ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقُّهُ» است که در احادیث متعددی، این آیه به ذوی‌القربای پیامبر صلی الله علیه و آله تفسیر شده و حتی در بعضی از آنها می‌خوانیم که به داستان بخشیدن سرزمین فدک به فاطمه زهرا علیها السلام نظر دارد. همه این آیات، نشان از توجه خداوند و توجه‌دادن مردم به شأن فاطمه و اهل‌بیت علیهم السلام است. روشن است که مودت بدون اطاعت هم، قطعاً هیچ فایده‌ای ندارد. منظور خداوند از مودت و دوستی، اطاعت است که امت از آن بی‌بهره بودند. بعد از رسول‌الله صلی الله علیه و آله از هر کسی جز اهل‌بیت علیهم السلام اطاعت و پیروی نمودند؛ اما اهل‌بیت را نه‌تنها اطاعت نکردند، بلکه آزار وادیت نیز نمودند؛ حتی در کشتن آنان از دشمنان حمایت نمودند.

روایات فراوانی از طریق شیعه و سنی در معنای این آیه کریمه و بیان مقصود از «القربی» در بسیاری از کتاب‌های حدیث و تفسیر وجود دارد که توجه به آن روایات، هرگونه شبهه و تردیدی را نسبت به مفاد آیه کریمه برطرف می‌کند. آیت‌الله سید شهاب‌الدین مرعشی نجفی رحمته الله علیه در تعلیقه بر کتاب احقاق‌الحق، از ۴۶ نفر از بزرگان اهل سنت که روایات مربوط به این آیه کریمه را با سندهای متعدد در کتاب‌های خود آورده‌اند، نام می‌برد.

۱. احمدبن حنبل (متوفای ۲۴۱) در فضائل الصحابه؛ ۲. بخاری (متوفای ۲۵۳ یا ۲۵۶) در صحیح؛ ۳. محمدبن جریر طبری (متوفای ۲۴۰) در تفسیرش؛ ۴. حاکم نیشابوری (متوفای ۴۰۵) در مستدرک؛ ۵. زمخشری (متوفای ۵۲۸) در کشف؛ ۶. خوارزمی (متوفای ۵۶۸) در مقتل الحسین علیه السلام؛ ۷. ابن‌اثیر (متوفای ۶۰۶) در جامع‌الاصول؛ ۸. فخر رازی (متوفای ۶۰۶) در تفسیرش؛ ۹. ابن‌طریق (متوفای قرن ششم) در العمدۃ؛ ۱۰. محمدبن طلحه شافعی (متوفای ۶۵۴) در کتاب مطالب السؤل؛ ۱۱. محمدبن یوسف گنجی در کفایة‌الطالب؛ ۱۲. بیضاوی (متوفای ۶۸۳) در تفسیرش؛ ۱۳. محب‌الدین طبری (م ۶۹۴) در ذخائر‌العقبی؛ ۱۴. علامه نسفی (م ۷۱۰) در تفسیرش؛ ۱۵. حموی (م ۷۲۲) بنابر نقل کفایة‌الخصام؛ ۱۶. صاحب مناقب فاخره؛ ۱۷. نظام‌الدین قمی نیشابوری (م ۷۲۸) در تفسیرش؛ ۱۸. ابوحيان (م ۷۲۴) در بحر‌المحیط؛ ۱۹. ابن‌کثیر (م ۷۷۴) دمشقی در تفسیرش؛ ۲۰. هیشمی (متوفای ۸۰۷) در مجمع‌الزوائد؛ ۲۱. علاء‌الدین کوکنی (متوفای ۸۲۵) در تفسیرش و تبصیر‌الرحمن؛ ۲۲. ابن‌حجر عسقلانی (متوفای ۸۳۵) در الکاف‌الشاف؛ ۲۳. ابن‌صباغ مالکی در فصول‌المهمه؛ ۲۴. سیوطی (متوفای ۹۱۱) در الدر‌المنثور؛ و الاکلیل و احیاء‌المیت؛ ۲۵. غیاث‌الدین خواندمیر (متوفای ۹۴۲) در حبیب‌السیر؛ ۲۶. ابن‌حجر هیشمی (متوفای ۹۷۴) در الصواعق‌المحرقة؛ ۲۷. خطیب شریینی (متوفای ۹۷۷) در تفسیر سراج‌المنیر؛ ۲۸. العلامة‌البرکوی (متوفای ۹۸۱) در شرح اربعین حدیث؛ ۲۹. میر محمد‌صالح کشفی در مناقب مرتضوی؛ ۳۰. حمیدبن احمد محلی در حدائق‌الوردیه؛ ۳۱. مولا حسین کاشفی در روضة‌الشهداء و مواهب؛ ۳۲. محمدبن عامر شیرازی (متوفای ۱۱۷۲) در الانحاف؛ ۳۳. شیخ محمد صبان (متوفای ۱۲۰۶) در اسعاف‌الرغبین؛ ۳۴. شوکانی (متوفای ۱۲۵۰) در فتح‌القدير؛ ۳۵. سید‌محمد‌الوسی (متوفای ۱۲۷۰) در روح‌المعانی؛ ۳۶. صاحب کتاب ارجح‌المطالب، ص ۶۲؛ ۳۷. شیخ سلیمان قندوزی در ینابیع المودة؛ ۳۸. جمال‌الدین برزندی بنابر آنچه که در فلك النجاة است؛ ۳۹. طبرانی؛ ۴۰. ابن‌ابی‌حاتم در تفسیرش؛ ۴۱. حاکم در مناقب؛ ۴۲. واحدی نیشابوری در الوسیط؛ ۴۳. الحقانی ۴۴. شبلنجی